

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**Кафедра географії України та регіоналістики
Кафедра маркетингу, інновацій та регіонального розвитку**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан географічного факультету:

доцент, д. геогр. н. Заячук М. Д.

01 вересня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

Геоурбаністика України

Вид дисципліни (за компонентом ОПП): вибіркова

Освітньо-професійна програма: Географія

Спеціальність: 106 «Географія»

Галузь знань: 10 «Природничі науки»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

**Назва факультету, на якому здійснюється підготовка фахівців за
вказаною освітньо-професійною програмою:** географічний

Мова навчання: українська

Чернівці, 2023 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «**Геоурбаністика України**» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Географія» спеціальності: 106 «Географія», галузі знань: 10 «Природничі науки», затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 4 від 28 березня 2022 року). Складена на основі навчальної програми навчальної дисципліни «Геоурбаністика України» (розробник – доц., д.геогр.н. Заячук М. Д.).

Розробники програми: Заячук Мирослав Дмитрович, доцент кафедри географії України та регіоналістики, доктор географічних наук, доцент;
Заячук Оксана Григорівна, доцент кафедри маркетингу, інновацій та регіонального розвитку, кандидат географічних наук, доцент;

Затверджено на засіданні кафедри географії України та регіоналістики
Протокол № 13 від “29” серпня 2023 року

Завідувач кафедри _____ проф. Іван КОСТАЩУК

Затверджено на засіданні кафедри маркетингу, інновацій та регіонального розвитку
Протокол № 1 від “30” 08 2023 року

Завідувач кафедри _____ проф. Ірина БУДНІКЕВИЧ

Погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Географія».

Гарант освітньо-професійної програми _____ Василь Джаман

Схвалено методичною радою географічного факультету

Протокол № 1 від “29” серпня 2023 року

Голова методичної ради факультету _____ Наталя АНДРУСЯК

Схвалено методичною радою економічного факультету

Протокол № 1 від “30” 08. 2023 року

Голова методичної ради факультету _____ Роман ГРЕШКО

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.

1.1. Анотація навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Геоурбаністика України» належить до переліку вибіркових навчальних дисциплін за освітнім рівнем «магістр» ОП «Географія», що пропонується в рамках циклу професійної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти на першому році навчання. Вона забезпечує додаткове формування у здобувачів професійно-орієнтованої компетентності системного світобачення та спрямована на засвоєння теоретичних і практичних знань, професійно-орієнтованої компетентності системного суспільно-географічного і регіонального дослідження урбанізаційних процесів. Різні аспекти розвитку міст і міських мереж які є об'єктами дослідження географічних, містобудівельних, економічних, соціальних, демографічних, історичних і інших наук. Вдосконалення набутих під час вивчення дотичних дисциплін «Геоєкологія урбанізованих територій України та раціональне природокористування».

1.2. Мета викладання дисципліни.

Мета навчальної дисципліни: є розгляд просторових змін й особливостей прояву урбанізаційних процесів в різних регіонах України, формування у здобувачів сприйняття міських просторів як особливих географічних об'єктів і процесів, а також розуміння тенденцій розвитку суспільства в сучасному високоурбанізованому середовищі нашої держави.

1.3. Завдання вивчення дисципліни:

- охарактеризувати історико-географічні, соціальні, політичні, економіко-географічні особливості розвитку міст;
- розглянути урбанізаційні процеси, що носять глобальний характер;
- розглянути просторові закономірності урбанізації через розкриття особливостей основних етапів еволюції міських систем;
- визначити ролі та значення міст у міжнародних відносинах і територіальній структурі господарства;
- з'ясувати особливості функціонування міст в умовах неоліберальної політекономічної доктрини розвитку суспільства;
- проаналізувати основи міської політики та стратегічного планування соціально-економічного і просторового розвитку міст;
- з'ясувати значення та зміст географічних підходів до розробки стратегій розвитку міст і систем розселення;
- проаналізувати міські проблеми та конфлікти різного рівня та можливі шляхи їх вирішення.

1.4. Пререквізити: Геоєкологія урбанізованих територій України та раціональне природокористування.

1.5. Результати навчання

Компетенції, які деталізуються та розширюються в процесі вивчення дисципліни.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Фахові компетентності (ФК):

СК 1. Здатність до використання законів, теорій, концепцій і парадигм сучасної геоурбаністики, історії розвитку геоурбаністичних досліджень та ідей для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації.

СК 2. Здатність до наукового аналізу сучасних проблем та особливостей взаємодії природи й суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері міського та регіонального розвитку і

планування територій для розроблення пропозицій з оптимізації природокористування та забезпечення сталого розвитку регіонів.

СК 3. Здатність використовувати спеціальні географічні методи й підходи, геоінформаційні технології для розв'язання конкретних науково-прикладних проблем у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку.

СК 4. Здатність розробляти та сприяти впровадженню регіональних програм сталого розвитку територій, здійснювати геопланування територій різного ієрархічного рівня.

СК 6. Здатність застосовувати у професійній діяльності теоретичні знання і практичні навички системного аналізу і синтезу, географічного моделювання та прогнозування.

Основні програмні результати

ПР01. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації.

ПР05. Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень.

ПР06. Застосовувати сучасні моделі та інформаційні технології для проведення досліджень і розробок у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку.

ПР07. Брати участь у розробленні програм та стратегій міського та регіонального розвитку, плануванні територій різного ієрархічного рівня.

ПР08. Здійснювати дослідження природно- і суспільно-географічних проявів розвитку геосистем у складних і непередбачуваних умовах, прогнозувати їхній розвиток, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки.

ПР10. Застосовувати геоінформаційні технології, створювати та досліджувати моделі природно- і суспільно-географічних проявів розвитку геосистем, визначати можливості та межі їх застосування.

2. Структура змісту навчальної дисципліни

2.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни «Геоурбаністика України»												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	2	5	150	2	30		15		105		іспит

2.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л	п	сем	інд.	с.р.
Змістовий модуль 1.						
Геоурбаністика, як наука. Просторові особливості розвитку урбанізаційних процесів у часі.						
Тема 1. Методологічна база та історія зародження геоурбаністики.	7	2				5
1. Місце дисципліни в системі наук						
2. Методологічна база геоурбаністики						

3. Зарубіжний досвід урбаністичних досліджень 4. Дослідження міст у 19-20 ст.						
Тема 2. Урбанізація як глобальний соціально-економічний процес. 1. Індустріалізація і зростання міст. 2. Урбанізація в вузькому (як зростання частки міського населення) і в широкому (як багатогранний глобальний соціально-економічний процес) сенсах слова. 3. Феномен урбанізації. 4. Характерні ознаки сучасної урбанізації. 5. Рівні й етапи розвитку урбанізації. 6. Тенденції урбанізації.	21	4		2		15
Тема 3. Місто як провідна форма розселення населення 1. Основні історичні етапи розвитку та становлення міст. 2. Класифікація міст. 3. Типологія міст. Типологія міст за якістю життя населення. 4. Концепції сутності міст. 5. Світові міста. 6. Формування міст майбутнього	21	4		2		15
Тема 4. Економіка міст та розвиток ринкових відносин. 1. Економічна база міст та економічна ефективність розвитку виробництва. 2. Система зайнятості та міський ринок праці. 3. Промислове виробництво міст та його економічна ефективність. 4. Транспортна інфраструктура міст. 5. Конкурентоздатність міських поселень	21	4		2		15
Усього за змістовний модуль 1	70	14		6		50
Змістовий модуль 2.						
Змістовий модуль 2. Географія міст і міських систем України.						
Тема 5. Урбанізаційні процеси та міста України 1. Передумови сучасних процесів розвитку міст в Україні. 2. Етап зародження і становлення міст. 3. Індустріальний період розвитку міст. 4. Період незалежної України. 5. Чинники гальмування процесу субурбанізації в Україні. 6. Особливості сучасних урбанізаційних процесів в Україні. 7. Урбанізаційна структура України. 8. Міські агломерації. 9. Проблеми урбанізації в Україні. 10. Пріоритетні заходи для покращення ситуації.	23	6		2		15
Тема 6. Занепадаючі міста світу та України. 1. Сутність явища міського занепаду, деградації міста. 2. Фізичний занепад та занепад духовно-культурної сфери міського суспільства.	21	4		2		15

3. Деурбанізація і контурбанізація. 4. Причини занепаду: економічні, екологічні, демографічні. 5. Депопуляція у європейських містах, її наслідки. 6. Аналіз причин занепаду Детройта, Нового Орлеану тощо. 7. Техногенні катастрофи: приклад Чорнобиля					
Тема 7. Місто як культурний феномен. 1. Поняття культура. 2. Головні критерії типології культур. 3. Відмінності між міською і сільською культурою. 4. Поняття архітектурного стилю. 5. Романський, готичний стиль, ренесанс, барокко, класицизм, ампір. 6. Течії модернізму – авангардизм, конструктивізм, функціоналізм, футуризм, кубізм, експресіонізм	22	4		2	15
Тема 8. Основи міської політики. 1. Міжнародний досвід здійснення міської політики. Європейський контекст. 2. Концепція сталого (збалансованого) розвитку 3. Планування соціально-економічного та просторового розвитку міст в Україні. 4. Стратегічне планування міського розвитку	15	2		3	10
Усього за модуль 2	80	16		9	55
Усього за модуль 1 та 2	150	30		15	105

3.3. Теми семінарських/практичних занять

№	Назва теми	К-сть годин/балів
1	Розвиток урбаністичних досліджень в Україні: внесок вітчизняних вчених	2 / 3
2	Економіко-географічне положення міста як визначальне поняття геоурбаністики (практична робота)	2/ 5
3	Вплив масових заходів державного та регіонального та світового рівня на зміни у містах (практична)	2 / 7
4	Функціональне зонування території міста. Просторові форми розпланування міста.	2 / 5
5	Міське розселення України. Функціональні типи міст України.	4 / 5
6	Концепція збалансованого міського розвитку. Планування соціально-економічного та просторового розвитку міст в Україні.	2 / 5
7	Конфлікти у містах та шляхи їх вирішення	3 / 5

3.4. Самостійна робота

Для як найповнішого засвоєння матеріалу курсу «Геоурбаністика України» окрім аудиторних занять (лекційних, практичних (семінарських)) значну увагу приділено самостійній роботі студентів. Зокрема, до форм самостійної роботи віднесено:

1. Вивчення додаткової літератури.
2. Підготовка до семінарських занять.
3. Підготовка до проміжного та підсумкового контролю.

4. Самостійне опрацювання запропонованих тем та питань.

№	Назва теми	К-сть годин
1	Джерела і шляхи урбанізації	4
2	Історичні стадії урбанізації	4
3	Перші столиці та їх функції	4
4	Утворення перших міст-мільйонників	4
5	Особливості української урбанізації у XX ст.	4
6	Природно-просторові ресурси міста	4
7	Зміни основних показників урбанізації у XX ст.	4
8	Особливості та перспективи сучасної урбанізації	
9	Основні критерії міст майбутнього	4
10	Чутливість міських територій до ризиків:	4
11	Житлова субурбанізація в Україні: тренди та відмінності .	4
12	Депресивні міста України	4

4. Методи навчання

Основними методами навчання є: словесні методи (лекція, співбесіда, консультація, дискусія, тощо) наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали, тощо), електронне та інтерактивне онлайн-навчання (мультимедійні, дистанційні), самостійна робота за програмою навчальної дисципліни.

5. Методи контролю

Контроль знань студентів базується на здійсненні поточного та підсумкового контролю з використанням таких способів діагностики, як практичні (семінарські) й самостійні види робіт, тестування, письмове та усне опитування. Поточні види контролю здійснюються під час проведення семінарських та інших видів занять, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня володіння студента матеріалом певної теми та може також проводитись у формі тестових завдань по темах. Модульний контроль проводиться у формі написання тестової роботи на платформі дистанційного навчання MOODLE.

Форми поточного контролю: - усна (відповідь студента на семінарському занятті), захист практичної роботи; - письмова (тестування) . Форма підсумкового контролю - іспит.

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання є:

- контрольні тестування;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- модульні контрольні роботи.

Поточний контроль здійснюється під час семінарських занять і має на меті перевірку знань здобувачів вищої освіти з окремих тем шляхом виконання конкретної роботи. Кількість передбачених балів, за різні види робіт зазначені у силабусі, робочій програмі та оголошуються під час занять. Питання з тем самостійної роботи включені до поточних модулів.

Модульна контрольна робота (тестові завдання різних форм), має на меті перевірку рівня засвоєння певного матеріалу, здатності осмислити зміст даної частини дисципліни, уміння письмово подати певний матеріал. Модульна контрольна №1 - 15 балів, модульна контрольна №2 - 10 балів (максимально).

Модульний контроль (сума балів за окремий змістовий модуль) виставляється на підставі оцінювання результатів знань студентів після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля як сума оцінок отриманих на семінарах, за самостійні роботи та модульну контрольну роботу. Загалом у модулі №1 – 30 балів (15 балів – семінарські/практичні заняття, 15 балів – контрольна робота), модуль №2 – 30 балів (20 балів – виконання практичних робіт, 10 балів – контрольна робота).

Семестровий (підсумковий) контроль проводиться у формі іспиту з врахуванням балів отриманих за два модулі. Іспит проводиться в тестовій формі і передбачає відповіді на питання теоретичного змісту (40 балів)

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та практична робота				Підсумковий модуль	Сума
Модуль №1		Модуль №2			
Теоретичний	Практичний	Теоретичний	Практичний		
15	15	10	20	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Основна література

1. Дронова О.Л. Геоурбаністика: навчальний посібник Київ: ВПЦ «Київський університет», 2014. 419 с.
2. Джаман В. О. Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти / В. О. Джаман. – Чернівці. : Рута, 2003.
3. Йен Гел. Міста для людей. – К.: Основи, 2018.
4. Посацький Б.С. Основи урбаністики. Навч. посібн. – Львів: Видавництво Національного університету “Львівська Політехніка”, 2010
5. Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін: монографія / За ред. К. Мезенцева, Я. Олійника, Н. Мезенцевої. Київ: «Фенікс», 2017. 438 с.
6. Плешкановська А.М., Савченко О.Д. Епохи та міста. Київ : Інститут Урбаністики, 2019. 264 с.

Додаткова література

1. Безлюбченко О. С. Урбаністика : навч. посіб. для студентів. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. 274 с
2. Вакуленко В. М. Стратегічне планування економічного розвитку великого міста як інструмент підвищення ефективності його управління. – К., 2003. – 216 с.

3. Урбаністика : Конспект лекцій для студентів спеціальності "Міське будівництво і господарство". Київськ. нац. ун-т будівництва і архітектури; Уклад. А.П. Осітнянко. Київ : Оріяни, 2005. 98 с.
4. . Урбаністика : підручник / Ю. М. Шкодовський, В. І. Каменський. Х. : ХНУБА : Савчук О. О. [вид.], 2012. 209 с.
5. Салій І. М. Урбанізація в Україні: соціальний та управлінський аспекти. – К.: Наук. думка, 2005. – 302 с.
6. Салій І. Українські міста: питання власності і муніципального управління. – К., 2001.
7. Україна. Огляд урбанізації. – Міжнародний банк реконструкції та розвитку / Світовий банк, 2015. – 195 с.
8. Ткач Д. В. Розвиток української геоурбаністики. Історія української географії / Д. В. Ткач, Т. Б. Заставецький // Всеукр. наук.-теор. часопис. – Тернопіль, 2002. – Вип. 6. – С. 82-87.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. Світ по карті. <http://www.citypopulation.de/>
2. Публічна кадастрова карта України. <http://map.dazru.gov.ua/kadastrova-karta>
3. Асоціація міст України. <http://auc.org.ua/bill>
4. Програма ООН по населених пунктах (UN-HABITAT). <http://www.unhabitat.org/>
5. Globalization and World Cities : Research Network [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lboro.ac.uk/gawc/index.html>